

DOI: 10.7596/taksad.v6i2.691

Citation: Candan, A., & Öztaş, S. (2017). Ortaöğretim Öğrencilerinin Tarih Kavramına İlişkin Sahip Oldukları Metaforlar. *Journal of History Culture and Art Research*, 6(2), 507-526. doi:http://dx.doi.org/10.7596/taksad.v6i2.691

Ortaöğretim Öğrencilerinin *Tarih* Kavramına İlişkin Sahip Oldukları Metaforlar Secondary School Students' Metaphors about the History Concept

Ahmet Sait Candan¹, Sezai Öztaş²

Abstract

A metaphor is a figure of speech that refers to one thing by mentioning another thing via comparison, fictionalizing and expression. This study is revealing, in terms of metaphor concept, what the perceptions of the secondary school students with relate to “History” term is. Accordingly, comments of 160 students who are educating in secondary schools in Karabük city center are referred. In this research, the secondary school students' perceptions about “History” term are tried to be determined via metaphors. The obtained data were analyzed with content analysis method by using the phenomenological pattern in terms of qualitative research method. As a result of this analysis, it has been revealed that metaphor is an effective factor in determining and expressing the perceptions of the secondary education students about “History” term.

Keywords: Teaching, Metaphor, Concept, History, History metaphors.

Öz

Metafor bir şeyi başka bir şey ile benzetmeye, kurgulamaya, anlatmaya yarayan mecazlardır. Bu çalışma ortaöğretim öğrencilerinin “Tarih” kavramına ilişkin algılarının neler olduğunu metaforlar bağlamında ortaya koymaya yöneliktir. Bu doğrultuda Karabük il merkezinde bulunan ortaöğretim okullarında öğrenim gören 160 öğrencinin görüşlerine başvurulmuştur. Araştırmada çalışma grubundaki öğrencilerin “Tarih” kavramına yönelik algıları metaforlar üzerinden belirlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen veriler, nitel araştırma yöntemi bağlamında olgubilim deseni kullanılarak içerik analizi tekniği ile analiz edilmiştir. Bu analiz sonucunda, ortaöğretim öğrencilerinin “Tarih” kavramına ilişkin sahip oldukları algıları belirlemede ve açıklamada metaforların etkin bir araç olduğu ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Öğretim, Metafor, Kavram, Tarih, Tarih metaforları.

¹ Karabük Üniversitesi, Tarih Bölümü Genel Türk Tarihi Anabilim Dalı, Turkey. E mail: asaitc@gmail.com

² Kırklareli Üniversitesi, Atatürk İlkeleri Ve İnkılap Tarihi Bölümü, Turkey. E mail: sezaiotas@klu.edu.tr

Giriş

Literatürde metaforlarla ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında metaforların araştırmacılar tarafından çeşitli biçimlerde tanımlandığını görmek mümkündür. Köken olarak Grekçe “*metaphora*” dan gelen metafor kavramı “*meta: öte*” ve “*pherein: taşımak, yüklenmek*” kelimelerinden oluşmakta ve “*bir yerden başka bir yere götürmek*” anlamına gelmektedir. Lakoff ve Johnson’a göre (2005:13) metaphorlar için önemli olan, geçici bir anlamdan çok, kalıcı ve yeni bir anlatım boyutuna evrilmesidir. Arslan ve Bayrakçı (2006: 100) metaforları, bir olgu veya kavramın daha bilindik terimlerle nitelendirilmesi olarak değerlendirirken; buna ilaveten kişilerin kendi çevresini anlamlandırmada etkin bir teknik olduğunu ifade eder. Bir başka deyişle metaforlar, kişilerin düşünce kalıplarını değiştiren bir düşünme ve öğrenme aracı olarak da adlandırılabilir (Willox vd.,2010: 71). Mutlu (1998:106) ise “benzetme” terimiyle yakın bir anlam taşıyan metafor kavramını, bilinmeyeni bilineye aktarmak yoluyla açıklamak ya da nitelikleri bir gerçeklik düzleminde bir başkasına aktararak iş gören bir söz ya da görüntü aracı olarak tanımlar. Bir diğer tanımlamada ise metaphor kavramı, bireyin yüksek düzeyde soyut, karmaşık, veya kuramsal bir olguyu anlamasında ve açıklamasında etkin olarak kullanabileceği güçlü bir zihinsel vasıta şeklinde ifade edilmiştir (Saban, Koçbeker ve Saban, 2006:463). Eraslan (2011: 1-4) ise metaforların bir derinliği olduğu görüşünü savunmuş ve metaforların bireyin basit olarak bir kavramı başka bir kavram ya da kavramlarla açıklamasından daha önemli ve güçlü bir zihinsel üretim süreci olduğunu vurgulamıştır. Bu noktadan hareketle metaforları, sadece farklı şeyler arasında benzerlik kurarak karşılaştırma yapmak değil, aynı zamanda yeni bir bakış açısı kazandırmak için ilişkisiz kavramların birleştirilmesi olarak da nitelendirmek mümkündür (Wagenheim, Clark ve Crispo, 2009: 505).

Forceville’e (2002: 2) göre herhangi bir olgunun metafor olarak nitelendirilebilmesi için şu üç boyuta dikkat etmek gerekir: Metaforun konusunun ne olduğu, metaforun kaynağının ne olduğu ve son olarak metaforun kaynağından konusuna yöneltilmesi düşünülen özelliklerin neler olduğu. Saban (2004:2) bu üç boyutu şöyle örnekler:

“*Metaforun konusu* (Örneğin: ‘Öğretmen bahçıvan gibidir.’ cümlesindeki öğretmen sözcüğü, *metaforun kaynağı* (bahçıvan) ve *metaforun kaynağından konusuna atfedilmesi düşünülen özellikler* (bahçıvanın yetiştirdiği fidanlarla ayrı ayrı ilgilenmesi gibi öğretmenin sınıftaki öğrencilerin bireysel farklılıklarını dikkate alması).”

Dilbilimde oldukça yaygın olan metaforun iki açıdan önemi vardır. İlk olarak metafor; sözcükler bağlamında, sözcüklerin ve anlamlarının oluşmasında temel bir süreçtir. Kavramlar ve anlamları metaforlar aracılığıyla kelimeler dönüşür ve ifade edilir. İkinci olarak da metafor; sözcükleri açıklamak, anlatmak, ifade etmek, değerlendirmek, aklında tutmak, vb.

işlevleri nedeniyle önemlidir (Kövecses; 2010: 4). Oğuz'a (2005:584) göre, metaforları kullanmanın öğrenme sürecininin başlatılması ve sürdürülmesine temel oluşturmasının yanında, öğretmen ve öğrenciler bağlamında ortak bir dil geliştirilmesinde katkısının olduğu da yadsınamaz bir gerçekliktir. Öğrencilerin kendi metaforlarını üretmeleri öğrenme süreçlerindeki gelişmeleri anlamalarına ve biliş üstü becerilerini geliştirmelerine yardım eder (Oğuz, 2005: 584). Metaforik düşünme, öğrencinin yaratıcı ve eleştirel düşünme kapasitesinin gelişmesine yardımcı olan bir süreçtir. Özellikle de yapılandırmacı öğrenme anlayışına sahip birisi için metafor, esnek ve üretken öğrenmeye yardımcı bir araç haline gelir (Egan, 2010: 56).

Günümüzde toplumlar bilimsel düşünebilen, sorgulama becerisi yüksek, önkestim becerisine sahip, problem çözme becerisini kazanmış ve eylemleriyle ülke kalkınmasına katkı sağlayacak nitelikte bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Bu amaçları gerçekleştirmeye yönelik disiplinlerin başında da tarih gelmektedir. Dünyada ve ülkemizdeki tüm eğitim programlarında tarih dersinin bulunmasının ana nedeni; tarihin, öğrenmenin ve diğer bilimsel disiplinlerin temelini hazırlamasıdır. Tarih (histoire, history, historia) kavramı iki boyutla tanımlanabilir: İlki; gerçekleştiğine inandığımız fakat ortaya çıkarılamamış ve tarihçiler, uzmanlar ya da yorumcular tarafından biçimlendirilmemiş, keşfedilememiş geçmiş düşüncesidir. Diğer boyutu ise; geçmişi araştıran kişilerin belge ve her türlü kanıtı dayanarak kurgulamaya ve yeniden inşa etmeye çalıştıkları geçmiş imgesidir (Özbaran, 1997: 11). Buradan hareketle, tarih kavramını; *“Bireylerin ve onların oluşturduğu toplumların her türlü eylemlerini yer ve zaman göstererek, neden-sonuç ilişkisi kurarak, objektif bir biçimde ve kanıtlara dayalı olarak inceleyen sosyal bir bilimdir”* şeklinde tanımlayabiliriz (Candan, 2010: 5). Bu tanım içerdiği birey, toplum, eylem, yer, zaman, neden, sonuç, nesnellik, kanıt, sosyal bilim gibi alt kavramlar yönüyle tarihin başlı başına kendine özgü çok sayıda kavram ve terimlerle ifade edilebilen bir alan olduğunu göstermektedir. Tarihsel kavram ve terimlerin doğru bir şekilde öğrencilere öğretilmesi, tarih dersinden istenilen verimin alınmasının temel şartlarından biridir. Çünkü tarihsel düşünmenin gelişimi bireydeki kavramsal gelişim ile doğrudan ilintilidir (Dilek, 2007: 48). Kavramlar, bireyin uzun süreli belleğindeki temel bilişsel yapıların oluşmasına ve yeni kazanılan bilgileri anlamlı bir biçimde belleklerinde kodlamalarına ve depolamalarına katkı sağlar. Öğretmenler tam da bu nedenden ötürü kavram öğretimine büyük önem vermeli ve öğrencilerin kavramları anlamlı bir biçimde öğrenmeleri noktasında yol gösterici ve yardımcı olmalıdırlar (Candan ve Koçer, 2013: 357). İşte tam bu noktada metaforlar öğrencilerin kavramları etkin bir biçimde yapılandırmasını kolaylaştırır. Metaforlar aracılığıyla kavramları anlamlı bir biçimde öğrendikleri için, bilgileri geri getirip kullanmakta ve başka bilgilerle ilişkilendirmekte de güçlük çekmezler.

Araştırmanın Amacı

Ortaöğretim öğrencilerinin tarih kavramına yönelik algıları; yaşamları boyunca aldıkları eğitime, dahil oldukları farklı çevrelerden edindikleri bilgilere, derslerine karşı olan tutumlarına, vs. göre değişiklik göstermektedir. Bu bağlamda, ortaöğretim öğrencilerinin soyut ve genel bir kavram olan *tarih*'e dair geliştirmiş oldukları algıları belirlemek tüm paydaşlara yeni ve önemli bilgiler ve bakış açıları kazandıracakı öngörülmektedir. Bu araştırmada, Ortaöğretim öğrencilerinin *tarih* kavramına yönelik algılarını metaforlar yoluyla belirleme amaçlı şu sorulara cevap aranmıştır:

1. Öğrenciler, tarih kavramına yönelik algıları hangi metaforlar üzerinden açıklamaktadır?
2. Bu metaforlar, ortak özellikleri doğrultusunda, hangi kategoriler altında sınıflandırılmaktadır?

Yöntem

Araştırmanın Deseni

Bu araştırmada “olgubilim” deseni kullanılmıştır. Copley'e (2002) göre *olgubilim (phenomenology) çalışmaları* farkında olduğumuz fakat derinlemesine ve ayrıntılı bir anlama ve kavrayışa sahip olmadığımız olguları temel alır. Olgubilim araştırmalarında veri kaynakları araştırmanın odaklandığı olguyu yaşayan ve bu olguyu dışa vurabilecek veya yansıtabilecek bireyler ya da gruplardır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, vd.: 2015: 20). Olgubilim tümüyle yabancı olmadığımız veya anlamını tam olarak kavrayamadığımız olguları araştırmayı amaç edinmiş çalışmalar için uygun bir araştırma ortamı oluşturur (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 72).

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubu, 2016-2017 eğitim-öğretim yılı güz yarısında Karabük il merkezindeki liselerde öğrenim gören ve rastgele seçilmiş 160 öğrenciden oluşmaktadır. Basit rastgele örneklemede anakütleden seçilecek tüm birimler eşit seçilme şansa sahiptir. Uygulamada bütün birimler listelenir ve listeden rastgele birimler seçilir (Kılıç, 2013: 45). Listede bulunanların benzer özellikte olması bu şamada önemlidir. Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyete göre frekans ve yüzde dağılımları Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1.

Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyete Göre Frekans ve Yüzde Dağılımları

Cinsiyet	Frekans (f)	Yüzde (%)
Kız	72	45
Erkek	88	55
Toplam	160	100

Tablo 1’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan toplam 160 ortaöğretim öğrencisinin 72’si kız ve 88’i erkektir. Başka bir deyişle, çalışma grubunun % 45’ini kız öğrenciler, % 55’ini ise erkek öğrenciler oluşturmaktadır.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın veri toplama aracı hazırlanırken konuyla ilgili birtakım araştırmalar incelenmiştir (Koç, 2014; Saban, 2009; Sağdıç, 2013; Aydın, 2010; Tuna ve Budak, 2013; Candan ve Aydın, 2016; Ervas, Gola ve Rossi, 2015; Kamberi, 2014; Töremen ve Döş, 2009; Kılcan ve Çepni, 2015; Kılcan ve Akbaba, 2014; Çetin, Kılcan, Güneş ve Çepni, 2015). Örnek olarak incelenen bu araştırmalarda likert tipi ölçekler kullanılsa da, çoğunda katılımcıların açık uçlu cümleleri tamamlamaları talep edilmiştir.

Araştırmada ortaöğretim öğrencilerinin *tarih* kavramına dair sahip oldukları farklı algıları açığa çıkarmak adına, öğrencilerin her birinden “Tarih....gibidir; çünkü...” cümlesinin tamamlamaları istenmiştir. Bu bağlamda öğrencilere, “*Tarih....gibidir; çünkü...*” sözcüsünün yazılmış olduğu boş bir form verilmiştir. Öğrencilerden bu sözcüyü kullanarak ve yalnızca tek bir metafor üzerinde odaklanarak, düşüncelerini ifade etmeleri istenmiştir. Metaforun bir araştırma aracı olarak ele alındığı çalışmalarda “gibi” kelimesi, genellikle “*metaforun konusu*” ile “*metaforun kaynağı*” arasındaki bağı daha açık bir biçimde ifade etmek için kullanılır. Cümlede “*çünkü*” kelimesine yer verilerek, araştırmaya katılan öğrencilerin ileri sürdükleri metafor ile ilgili bir “*gerekçe*” sunmaları istenmiştir. Öğrencilerin yazdıkları ifadeler, birer belge ve kanıt olarak araştırmanın temel veri kaynağını oluşturmuştur.

Verilerin Analizi ve Yorumlanması

İçerik analizi tekniği bu çalışmanın sonucunda ulaşılan verilerin değerlendirilmesinde kullanılmış olup, içerik analizi tekniğinin seçimindeki esas amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Yıldırım ve Şimşek'e (2006:27) göre betimsel analizde özetlenen ve yorumlanan veriler, içerik analizinde derinlemesine işlenir ve betimsel yaklaşımla fark edilemeyen kavram ve temalar içerik analizi neticesinde keşfedilebilir. İçerik analizinde asıl yapılmak istenen, benzer verileri belirli kavramlar ve temalar doğrultusunda bir araya getirmek ve bu kavram ve temaları okuyucunun anlayabileceği biçimde düzenleyerek yeniden yorumlamaktır.

Öğrencilerin üretmiş oldukları metaforların analizi ve yorumlanması beş kategori bağlamında yapılmıştır.

Adlandırma Aşaması: Katılımcı öğrencilerce üretilen metaforların alfabetik sıraya göre geçici bir listesi yapılmıştır. Sonrasında öğrencilerin yazınlarında, metaforların uygun şekilde bir şekilde yazılıp yazılmadığına bakılmıştır. Öğrencilerin sunmuş olduğu sunduğu formlarda yazmış oldukları metaforlar kodlanmıştır. Herhangi bir metaforun yazılmadığı kağıtlar işaretlenmiştir.

Sınıflama Aşaması: Bu aşamada ortaöğretim öğrencilerinin formlarda dillendirdikleri metaforlar yeniden okunup gözden geçirilmiş ve her bir metafor; *konusu, kaynağı ve konu ile kaynak arasındaki ilişki* bağlamında analize tabi tutulmuştur. Ortaöğretim öğrencileri tarafından üretilen zayıf yapıları metaforların ayıklanmasından sonra, toplam 130 adet geçerli metafor elde edilmiştir. Bütün öğrenciler geçerli metafor üretememişlerdir. “Zayıf yapı” metafor olarak tanımlanan yani herhangi bir metafor kaynağını barındırmayan formlar, gereksiz formlar ile birden fazla kategoriye ait, mantıksız veya tarih kavramıyla bağdaştırılmayan metaforlar araştırma kapsamı dışında bırakılmıştır. Bu çalışmada 8 adet form herhangi bir metafor kaynağı içermemesi, 12 adet form herhangi bir gerekçenin sunulmaması, 10 adet form mantıksız veya tarih kavramının daha iyi anlaşılmasına katkı sağlamadığı için elenerek araştırma kapsamı dışında bırakılmıştır (toplam 30 form). Zayıf yapıları metaforları içeren formların ayıklanmasından sonra, toplam 130 adet geçerli metafor elde edilmiştir.

Kategori Geliştirme Aşaması: Bu aşamada, katılımcılar tarafından üretilen metaforlar, *tarih* kavramına ilişkin sahip oldukları ortak özellikleri bakımından incelenmiştir. Bu işlem esnasında 130 metafor hakkında oluşturulan metafor listesi dikkate alınarak her metaforun “*tarih*” olgusunu nasıl kavramsallaştırdığına bakılarak her metaforun sahip olduğu bakış

açısına göre belli bir tema ile ilişkilendirilerek 9 farklı kategori oluşturulmuştur. Örneğin; “Yol gösterici olarak tarih” kategorisi altında yer alan metaforların hepsi, temelde tarihin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında tüm insanlar için rehberlik ve kılavuzluk boyutuyla alakalı olarak değerlendirilmektedir. (Örneğin: “Tarih pusula gibidir. Çünkü tarih biz insanlara her zaman doğru yolu ve yönü gösterir.”)

Geçerlilik ve Güvenirliği Sağlama Aşaması: Geçerlilik ve güvenirlilik bir araştırmanın sonuçlarını inandırıcı kılmak adına kullanılan en önemli iki kriterdir. Saban (2009: 287) metafor konulu bir araştırmanın geçerliğini sağlamada iki önemli sürecin olduğunu vurgular: (a) Veri analizi sürecinin detaylı bir biçimde açıklanması, (b) Bulguların işlenmesi ve yorumlanmasında katılımcıların yazmış oldukları metafor ifadelerinin, temel veri kaynağı olarak kullanılması. Bu bağlamda veri analizi süreci verilerin analizi ve yorumlanması başlığı altında ayrıntılı bir şekilde açıklanmaya çalışılmış ve araştırmanın temel veri kaynağı katılımcıların yazdıkları metaforlar olarak belirlenmiştir. Bu kriterlerin yanı sıra, verilerin toplanma şekli, araştırmacının rolü, yapılan görüşmelerden gerçekçi ve sağlıklı verilerin elde edilmesi için hangi hususlara dikkat edildiği, elde edilen verilerin gizli paylaşılmayacağı ve sonuçlara dair geri bildirimler verileceği gibi alt maddeler, verilerin toplanması başlığı altında detaylı bir biçimde sunularak araştırmanın geçerliği sağlanmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın güvenirliliğini sağlamak amacıyla, araştırmada ulaşılan 9 farklı kavramsal kategori altında verilen metaforların, söz konusu bir kavramsal kategoriyi temsil edip etmediğini teyit etmek amacıyla uzman görüşüne başvurulmuştur. Bu amaç doğrultusunda uzman kişiye iki liste verilmiştir; Bunlar (a) *130 adet metaforun alfabetik sıraya göre dizili olduğu bir liste*; (b) *9 farklı kavramsal kategorinin adlarını ve özelliklerini içeren bir liste*. Sonrasında uzman kişinin yapmış olduğu eşleştirmeler araştırmacının kendi kategorileriyle mukayese edilmiştir. Bu aşamada görüş birliği ve görüş ayrılığı sayıları belirlenerek araştırmanın güvenirliliği, Miles ve Huberman’ın (1994: 64) formülü (*Güvenirlilik = görüş birliği / görüş birliği + görüş ayrılığı*) doğrultusunda hesaplanmıştır. Nitel çalışmalar, uzman ve araştırmacı değerlendirmeleri arasındaki uyumun %90 ve üzeri olduğu durumlarda istenilen düzeyde bir güvenirlilik sağlanmış olduğunu vurgular (Saban, 2009; Aydın, 2010; Candan ve Aydın, 2016). Bu araştırmanın güvenirlilik çalışmasında %97 oranında bir güvenirlilik sağlanmıştır. Güvenirlilik çalışması kapsamında görüşüne başvuru alan uzmanlar, 4 metaforu (sihirli boyut, soru işareti, fotoğraf makinesi ve Hacı Murat) araştırmacının yaptığından farklı bir kategoriye yerleştirerek ilişkilendirmiştir. Bu durumda **Güvenirlilik= $130/(130+4)=0.97$** olarak hesaplanmıştır. Bu sonuç, araştırmanın istenilen güvenirlilik düzeyine ulaştığını göstermektedir.

Verileri Bilgisayar Ortamına Aktarma Aşaması: Tüm veriler excel ortamına aktarıldıktan sonra *katılımcı sayısı (f)* ve *yüzdesi (%)* hesaplanmıştır.

Bulgular

Bu aşamada, araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin tarih kavramına ilişkin ürettikleri metaforlara ilişkin bulgular tablolaştırılmış ve alt başlıklar halinde analize tabi tutularak yorumlanmıştır.

Ortaöğretim Öğrencilerinin Tarih Kavramına İlişkin Sahip Oldukları Metaforlara Dair Bulgular

Ortaöğretim öğrencileri *tarih* kavramına ilişkin olarak toplam 130 adet geçerli metafor üretmişlerdir. Öğrenciler tarafından *tarih* kavramına ilişkin en çok tercih edilen metaforlar *kitap (f=4)*, *ansiklopedi (f=3)*, *günlük (f=3)*, *tecrübe (f=3)*, *yol (f=3)*, *fener (f=3)* metaforları olmuştur. Görüldüğü üzere, tarih kavramına ilişkin ortaöğretim öğrencileri tarafından çok sayıda metafor kullanılmıştır. Aşağıda verilen Tablo 2, araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencileri tarafından geliştirilen metaforları alfabetik sıraya göre listeleterek, her bir metaforu ve her bir metaforu temsil eden öğrenci sayısını (*frekansını*) göstermektedir.

Tablo 2.

Ortaöğretim Öğrencilerinin “Tarih” Kavramına İlişkin Geliştirdikleri Geçerli Metaforlar ve Onları Temsil Eden Öğrenci Sayısı (f)

No	Metaforlar	Frekans	No	Metaforlar	Frekans
1	Anı	2	52	Kitap	4
2	Aşk	1	53	Köpek	1
3	Ansiklopedi	3	54	Köprü	2
4	Ayna	2	55	Kum tanesi	1
5	Baston	1	56	Kumbara	1
6	Bebek	1	57	Kültür	1
7	Beşiktaş	1	58	Kürsü	1

8	Bilgi	1	59	Labirent	1
9	Bir süreç	1	60	Lamba	1
10	Boya fırçası	1	61	Maden	1
11	Çanta	1	62	Maden ocağı	1
12	Çınar ağacı	1	63	Matruşka	1
13	Çorba	1	64	Orman	1
14	Defter	1	65	Osmanlı	1
15	Değer	1	66	Öğretmen	1
16	Demir	1	67	Parmak izi	1
17	Deniz	1	68	Pencere	1
18	Ders	1	69	Projeksiyon	1
19	Dev	1	70	Pusula	2
20	Direksiyon	1	71	Quaresma	1
21	Dürbün	1	72	Radyo	1
22	Efsane	2	73	Resim	2
23	Evlilik	1	74	Rüya	1
24	Farkındalık	1	75	Saat	2
25	Fener	3	76	Saray	1
26	Film	1	77	Savaş	1
27	Fotoğraf makinesi	1	78	Sevgi	1
28	Fragman	1	79	Sihirli boyut	1

29	Gece	1	80	Silgi	1
30	Geçmiş	2	81	Sonsuz deniz	2
31	Gelecek	1	82	Sonsuzluk	2
32	Gemi	1	83	Soru işareti	1
33	Gözlük	1	84	Soy ağacı	1
34	Gül bahçesi	1	85	Su	2
35	Güneş	1	86	Su yolu	1
36	Günlük	3	87	Şahit	2
37	Hacı Murat	1	88	Şarap	1
38	Hafıza kartı	1	89	Tablo	1
39	Hard disk	1	90	Takvim	1
40	Hayat	1	91	Tarla	1
41	Hazine kutusu	1	92	Taş kale	1
42	Herodot	1	93	Tecrübe	3
43	Hücre	1	94	Temel	1
44	Işık	2	95	Tiyatro	1
45	İçki	1	96	Toprak	1
46	İnsan	1	97	Tuğla	1
47	Kalem	1	98	Yaşam	1
48	Kan	1	99	Yıldız	2
49	Kapı	1	100	Yol	3

50	Kazan	1	101	Zaman	1
51	Kimlik	2	102	Zekâ küpü	1
			Toplam		130

Ortaöğretim Öğrencilerinin *Tarih* Kavramına İlişkin Sahip Oldukları Metaforların Oluşturduğu Kategoriler

Ortaöğretim öğrencilerinin *tarih* kavramına ilişkin sahip oldukları metaforlar 9 farklı kategoride toplanmış ve metafor kategorileri aşağıdaki Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3.			
<i>Ortaöğretim Öğrencilerinin “Tarih” Kavramına İlişkin Sahip Oldukları Metafor Kategorileri ve Metafor Sayıları</i>			
No	Kategoriler	Metaforlar	Metafor Sayısı
1	<i>Çeşitlilik ifadesi olarak</i>	Bebek (1), Beşiktaş (1), Boya Fırçası (1), Dev (1), Hacı Murat (1), Heredot (1), İçki (1), Kan (1), Köpek (1), Matruşka (1), Osmanlı (1), Quresma (1), Silgi (1), Taş Kale (1), Çorba (1), Tuğla (1), Demir (1), Kazan (1), Deniz (1), Savaş (1), Temel (1)	21
2	<i>Zaman göstergesi olarak</i>	Anı (2), Bir Süreç (1), Çınar Ağacı (1), Fotoğraf Makinesi (1), Fragman (1), Geçmiş (2), Gelecek (1), Günlük (3), Hayat (1), İnsan (1), Radyo (1), Resim (2), Saat (2), Sonsuz Deniz (2), Sonsuzluk (2), Şahit (2), Takvim (1), Yaşam (1)	27
3	<i>Yol gösterici olarak tarih</i>	Baston (1), Bilgi (1), Direksiyon (1), Dürbün (1), Fener (3), Gözlük (1), Işık (2), Kapı (1), Lamba (1), Pusula	22

		(2), Tecrübe (3), Yol (3), Zaman (1), Gemi (1)	
4	<i>Bilgiye ulaştırıcı olarak</i>	Ansiklopedi (3), Çanta (1), Defter (1), Ders (1), Hafıza Kartı (1), Hard disk (1), Kalem (1), Kumbara (1), Kürsü (1), Maden (1), Maden Ocağı (1), Öğretmen (1), Projeksiyon (1), Soru İşareti (1), Kitap (4)	20
5	<i>Soyut kavram olarak</i>	Efsane (2), Farkındalık (1), Kum Tanesi (1), Orman (1), Parmak izi (1), Zekâ küpü (1), Soy Ağacı (1), Sihirli Boyut (1), Rüya (1), Yıldız (2), Gece (1)	13
6	<i>Duyguların ifadesi olarak</i>	Aşk (1), Değer (1), Evlilik (1), Gül Bahçesi (1), Hazine Kutusu (1), Sevgi (1), Şarap (1)	7
7	<i>Yansıtıcılık</i>	Ayna (2), Film (1), Kimlik (2), Kültür (1), Tablo (1), Tiyatro (1), Pencere (1)	9
8	<i>Bağ kurucu</i>	Köprü (2), Hücre (1), Labirent (1), Su Yolu (1)	5
9	<i>Yaşam alanı ve kaynağı</i>	Güneş (1), Saray (1), Toprak (1), Su (2), Tarla (1)	6
Toplam			130

Kavramsal Kategoriler

Kategori 1. Çeşitlilik İfadesi Olarak Tarih: Bu kategoride ortaöğretim öğrencileri tarihi olayların çok çeşitli durumlarla meydana geldiğini anlatmaya çalışmışlardır. Aşağıda bu kategoride bulunan bazı öğrenci ifadelerine yer verilmiştir.

“Tarih bir bebek gibidir. Çünkü insan nasıl doğduğu anda her şeyi bilip her şeye hakim olamıyorsa Tarihte öyledir, zaman geçtikçe yaşanır, görülür ve öğrenilir.” (Öğrenci 23)

“Tarih demir gibidir. Çünkü demir işlendikçe pas tutmaz. Tarihte demir gibidir işlendikçe ve araştırıldıkça paslanmaz ve kaybolmaz.” (Öğrenci 25)

“Tarih çorba gibidir. Çünkü çorbanın içinde de birçok malzeme vardır, Tarihte çorba gibidir içerisinde birçok olaylar barındırır.” (3)

“Tarih Boya fırçası gibidir. Çünkü nasıl boya fırçası belli şeylere şekil veriyorsa, Tarihte boya fırçası gibidir geçmiş ve geleceği şekillendirir.” (Öğrenci 91)

“Tarih tuğla gibidir. Çünkü nasıl bir şeyleri inşa etmemiz için tuğlaya ihtiyaç duyuyorsak geleceğimizi inşa etmek içinde Tarihe ihtiyaç duyarız.” (Öğrenci 7)

“Tarih bir kazan gibidir. Çünkü Tarih içinde barındırdığı olaylarla içi dolu bir kazan gibidir, bu kazana elimizi daldırdığımızda elimize mutlaka bir şeyler geçecektir.” (Öğrenci 40)

“Tarih Matruşka bebekleri gibidir. Çünkü Matruşka bebeklerini açtıkça içinden farklı tür şeyler çıkıyorsa Tarihte öyledir irdeledikçe daha fazla şey karşımıza çıkmaktadır.” (Öğrenci 54)

“Tarih köpek gibidir. Çünkü köpek nasıl sadık bir hayvansa Tarihte o kadar sadıktır, hiçbir yere gitmez.” (Öğrenci 11)

Kategori 2: Zaman Göstergesi Olarak Tarih: En fazla metaforun üretildiği bu kategoride yer alan ifadelerde, ortaöğretim öğrencileri tarih kavramını zamanın bir göstergesi olarak nitelmişlerdir. Aşağıda bu kategoriyi temsil eden bazı öğrenci ifadelerine yer verilmiştir.

“Tarih takvim gibidir. Çünkü Tarih yaşan olayları ve olayların yaşanma zamanlarını gösteren bir takvim gibidir “ (Öğrenci 67)

“Tarih günlük gibidir. Çünkü günlükler belirli bir zaman diliminde yaşanan olayların tümünü içerir. İnsanlar yıllar sonra günlüklerini okudukları zaman yine aynı anı tekrar yaşarlar, Tarihte bu yönüyle toplumların günlüklerine benzemektedir.” (Öğrenci 103)

“Tarih bir fotoğraf makinesi gibidir. Çünkü fotoğraf makinesi nasıl belli bir anı yakalayıp kaydediyorsa Tarihte yaşanan zamanı kaydeden bir makine gibidir.” (Öğrenci 82)

“Tarih bir anı gibidir. Çünkü atalarımızın geçmişte neler yaptığını, ne zorluklar çektiğini ve milletimizin nasıl var olduğunu anlatan anılar dizisidir.” (Öğrenci 39)

“Tarih yaşam gibidir. Çünkü insan yaşamı nasıl unutulmayan olaylarla dolu ise Tarihte unutulmayan olaylar dizisidir.” (Öğrenci 48)

“Tarih şahit gibidir. Çünkü nasıl bir olayın aydınlatılmasında şahitlerin görüşüne başvurulur ise geleceğimizi aydınlatmak içinde birince derecede görgü tanığı olan Tarihe başvurduğumuz.” (Öğrenci 100)

“Tarih bir Fragman gibidir. Çünkü nasıl filmler yayınlanmadan önce Fragman yayınlanıyorsa, Tarihte gelecekte yaşanacak olayları geçmişten gelen bilgilerle tahmin eden bir Fragman gibidir.” (Öğrenci 56)

“Tarih sonsuz bir deniz gibidir. Çünkü nasıl denize bakıldığında ucu bucağı gözükmüyor ise Tarihte deniz gibidir uçsuz bucaksız bir deniz.” (Öğrenci 19)

Kategori 3: Yol gösterici Olarak Tarih: Bu kategoride bulunan metaforların öne çıkan özelliği tarihin insana yol gösteren kıymetli bir yardımcı olduğu görüşünün hakim olmasıdır. Aşağıda bu kategori içerisinde değerlendirilen metaforlara ilişkin örnek ifadeler yer verilmiştir.

“Tarih bir ışık gibidir. Çünkü insan geleceği aydınlatmak ve yön vermek için bir ışığa ihtiyaç duyar, bu ışık Tarihtir geçmişten gelen bilgilerle insanlığın geleceğine ışık tutar ve yön verir.” (Öğrenci 74)

“Tarih bir kılavuz gibidir. Çünkü nasıl kılavuz insanlara yol gösteriyor ise Tarihte kılavuz gibidir insanlara yol göstermektedir.” (Öğrenci 74)

“Tarih bir gözlük gibidir. Çünkü görmeyen bir insan nasıl gözlükle görebiliyor ise Tarihte bize bazı şeyleri görmede yardımcı olan bir gözlük gibidir.” (Öğrenci 61)

“Tarih pusula gibidir. Çünkü nasıl yön bulmak için pusulaya ihtiyaç duyuyorsak Tarihte geçmişte yaşanan olaylarla bize yön gösteren bir pusula gibidir.” (Öğrenci 29)

“Tarih bir direksiyon gibidir. Çünkü direksiyon nasıl arabaya yön veriyorsa Tarihte gelecekteki olaylara yön veren bir direksiyon gibidir.” (Öğrenci 20)

“Tarih baston gibidir. Çünkü nasıl yaşlı bir insan yolda yürürken yönünü tayin etmek için baston kullanıyorsa Tarihte öyledir ileriye görebilmek için Tarihe ihtiyaç duyarız.” (Öğrenci 66)

Kategori 4: Bilgiye Ulaşmayı Sağlayıcı Olarak Tarih: Bu kategoriyi temsil eden metaforların ortak yönü ise öğrencilerin tarih kavramını bilgiye ulaşmayı sağlayan bir araç olarak görmeleridir. Aşağıda bu kategoride bulunan metaforlara ait bazı öğrenci ifadelerine yer verilmiştir.

“Tarih öğretmen gibidir. Çünkü bir öğretmen öğrencilerine bazı şeyleri öğretmede nasıl yardımcı oluyor ise Tarihte bize birçok şey öğreten bir öğretmen gibidir.” (Öğrenci 22)

“Tarih çanta gibidir. Çünkü çantanın içini açtığımızda ihtiyacımız olan her şey nasıl orada ise Tarihte de aradığımız her şey bulunmaktadır.” (Öğrenci 7)

“Tarih maden ocağı gibidir. Çünkü madeni bulmak için nasıl derinlere iniliyorsa Tarihte maden ocağı gibidir derinlere inildikçe güzel bilgiler ışığa çıkar.” (Öğrenci 107)

“Tarih hard disk gibidir. Çünkü hard disk kendisinde birçok bilgiyi depolayabilmektedir, Tarihte yaşanan olayların depolandığı bir hard disk gibidir.” (Öğrenci 93)

Kategori 5: Soyut Kavram Olarak Tarih: Bu kategoride değerlendirilen metaforların öne çıkan özelliği öğrencilerin tarih kavramını olağanüstü olgularla ilişkilendirmelidir. Aşağıda bu kategoriye ait örnek öğrenci ifadelerine yer verilmiştir.

“Tarih parmak izi gibidir. Çünkü her insanın parmak izi nasıl farklı ise her milletinde tarihi geçmişi birbirinden farklı olaylarla doludur.” (Öğrenci 10)

“Tarih zeka küpü gibidir. Çünkü zeka küpünü çözmek için nasıl zor ve meşakkatli bir iş ise Tarihi çözmekte bir o kadar zor ve meşakkatli bir uğraştır.” (Öğrenci 64)

“Tarih soy ağacı gibidir. Çünkü Tarih insanların nereden geldiğini hangi soya bağlı olduğunu gösteren bir soy ağacı gibidir.” (Öğrenci 35)

“Tarih kum tanesi gibidir. Çünkü kum taneleri nasıl çok sayıda ve sonsuz gibiyse Tarihte yaşanan olaylarda kum taneleri gibi çok sayıdadır.” (Öğrenci 45)

“Tarih yıldızlar gibidir. Çünkü yıldızlara ulaşamayabiliriz ama onlara bakarak yönümüzü tayin edebiliriz Tarihte yıldızlar gibidir eski zamanlara gidemeyebiliriz ama yaşanan olaylara bakarak yönümüzü bulabiliriz.” (Öğrenci 2)

Kategori 6: Duyguları İfade Etmede Tarih: Bu kategoride yer alan ifadelerde öğrenciler tarih kavramını duyguları ifade etmede bir araç olarak görmüşlerdir. Aşağıda bu kategoride yer alan bazı öğrenci ifadelerine yer verilmiştir.

“Tarih bir evlilik gibidir. Çünkü evlilik hayatında nasıl çok kavgalar ve çok barışlar oluyorsa Tarihte evlilik gibidir çok sayıda savaş ve barış olmuştur.” (Öğrenci 8)

“Tarih hazine kutusu gibidir. Çünkü hazine kutusunun içinde nasıl çok değerli şeyler var ise Tarihte içinde çok değerli olayların barındığı bir hazine kutusu gibidir.” (Öğrenci 101)

“Tarih aşk gibidir. Çünkü insan nasıl sevdiğine aşk ile bağlı ise Tarihte insana aşk ile bağlıdır.” (Öğrenci 73)

Kategori 7: Yansıtıcılık Olarak Tarih: Bu kategoride yer alan metaforlarda (*Ayna, Kimlik, Tablo*) öğrenciler tarih kavramını yansıtıcı özelliğini dile getirmişlerdir. Aşağıda bu kategoriye ait örnek öğrenci ifadelerine yer verilmiştir.

“Tarih kimlik gibidir. Çünkü kimlik nasıl insanların özelliklerini yansıtıyorsa Tarihte milletlerin kimlikleridir milletlerin özelliklerini yansıtır.” (Öğrenci 95)

“Tarih ayna gibidir. Çünkü geçmişte olup biten olayları bize yansıtır.” (Öğrenci 39)

“Tarih tablo gibidir. Çünkü tablo nasıl belli bir olguyla ilgili durumu bize anlatıyorsa Tarihte tablo gibi geçmişte yaşanmış olayları yansıtan bir tablodur.” (Öğrenci 38)

Kategori 8: Bağ Kurucu Olarak Tarih: Tarih kavramının bağ kurucu özelliği öne çıkarılan bu kategoride yer alan örnek öğrenci ifadeleri aşağıda verilmiştir.

“Tarih bir köprü gibidir. Çünkü köprüler nasıl iki ayrı yeri birbirine bağlıyorsa Tarihte geçmişle geleceği birbirine bağlayan köprü gibidir.” (Öğrenci 41)

“Tarih hücre gibidir. Çünkü hücreler nasıl insan vücuduna birbirine bağlı ise Tarihte olaylar bakımından birbirine bağlı ve birbirini takip eden olgulardır.” (Öğrenci 30)

Kategori 9: Yaşam Alanı ve Kaynağı Olarak Tarih: Bu kategoride tarih kavramının yaşamın her alanında olduğunu toplumların geçmiş ve geleceğini şekillendiren bir olgu olduğu vurgulanmıştır. Aşağıda bu kategoriye ait bazı öğrenci ifadelerine yer verilmiştir.

“Tarih tarla gibidir. Çünkü her toplum geçmişte bu tarlaya bir şeyler ekmiştir gelecekte de bu ektiği şeyleri biçecektir.” (Öğrenci 4)

“Tarih güneş gibidir. Çünkü nasıl canlılar ve bitkiler yaşamak için güneş ışığına ihtiyaç duyuyorsa milletlerde yaşamak için güneşe benzeyen tarihin ışığına ihtiyaç duyar.” (Öğrenci 27)

Sonuç ve Tartışma

Bu araştırma, ortaöğretim öğrencilerinin *Tarih* kavramına yönelik sahip buldukları algıların neler olduğunu metaforlar aracılığıyla ortaya çıkarmak ve bu metaforları belli bir takım kavramsal kategoriler başlığı altında sınıflamaya yöneliktir. Araştırma sonucu elde edilen bulgular şu hususlara dikkat çekici niteliktedir:

İlk olarak *tarih* kavramını genel manada tanımlamak için pek çok metafora gereksinim duyulmuştur. Bu çalışmaya özgü olarak ortaöğretim öğrencileri *tarih* kavramına ilişkin toplam 130 adet geçerli metafor üretmişlerdir. Buna benzer metaforik çalışmalar incelendiğinde benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmüştür. Örneğin; Tuna ve Budak'ın (2013)

“Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının *Tarih* kavramına ilişkin algılarının mecazlar\metaforlar yoluyla analizi (62 adet metafor); Yalçinkaya'nın (2013) “Tarih kavramına yönelik sınıf öğretmenleri adaylarının ürettikleri metaforların incelenmesi” (363 adet metafor), vb. gibi. Bu araştırmanın sonucunda elde edilen önemli bir sonuç *Tarih* kavramının yalnızca tek bir metafor ile bir tam olarak tanımlanabilmesinin imkansız olduğudur.

Çalışmada ortaöğretim öğrencilerinin *Tarih* kavramına ilişkin metaforları içerik analizi kullanılarak incelenmiş ve 9 farklı kavramsal kategori altında toplanmıştır. Bunlar; “*çeşitlilik ifadesi olarak, zaman göstergesi olarak, yol gösterici olarak, bilgiye ulaşmayı sağlayıcı olarak, farkındalık yaratan, duyguları ifade etmede, yansıtıcılık, bağ kurucu, yaşam alanı ve kaynağı olarak*”. Ortaöğretim öğrencilerinin öne sürdüğü metaforların en fazla olduğu kategori; “*çeşitlilik ifadesi olarak tarih*” kategorisi olmuştur. Öğrenciler tarihin görünenden çok fazla çeşitlilik içerdiğini düşünmekte ve bunu da “*bir bebek, demir, çorba, boya fırçası, tuğla, bir kazan, matruşka bebeği, köpek*” gibi metaforlarla dile getirmişlerdir. Yine bu durumu destekleyici olarak “*zaman göstergesi olarak tarih*“, “*yol gösterici olarak tarih*“, “*bilgiye ulaşmayı sağlayıcı olarak tarih*” kategorilerinde de tarih kavramının çeşitliliği yanında yaşamımızın her alanında bize yol gösterici güçlü bir yardımcı olduğu durumunu ön plana çıkarmıştır. Ancak, tarih kavramının çeşitli tanımlarında öne çıkan bazı alt kavramların öğrenciler tarafından metafor olarak ifade edilmediği de ortaya çıkmaktadır. Örneğin, tarihin toplumsal boyutu, neden-sonuç ilişkisi, kanıt, objektiflik gibi tarihin önemli boyutlarıyla ilgili metaforlara rastlanmamıştır. Tarihin, çalışma grubundaki öğrenciler tarafından farklı biçimlerde algılanmasında çeşitli etkenler etkili olabilir. Örneğin; öğretmen yeterlilikleri, uygulamadaki müfredat programları, ders kitapları, dersle ilgili diğer yazılı ve yazısız kaynaklar, öğrencinin içinde bulunduğu sosyal çevre, öğrencinin ilgi düzeyi, görsel ve yazılı medya, vb. gibi. Bunlardan öğretmen faktörünü ele aldığımızda; örgün öğretim sürecinde öğrencilere ilk tarih konularını birinci kademedede (1-4. Sınıflar) sınıf öğretmenleri, ikinci kademedede (4-8. Sınıflar) sosyal bilgiler öğretmenleri ve ortaöğretimde (9-12. Sınıflar) tarih öğretmenleri aktarmaktadır. Dolayısıyla öğretmenlerin tarih alanında yeterli bilgi, birikim ve deneyime sahip olmaları gerekmektedir. Öğretmenin öğrencilere tarih konularını sadece bilgi düzeyinde aktarması, öğretmen merkezli öğretim yöntemlerini kullanması, dersin işleniş sırasında tarihsel kavram ve terimlerin istenilen düzeyde öğrencilere kazandırılmaması ve derslerde öğretim teknolojilerinden yeterince yararlanılmaması gibi durumlarda öğrencilerin tarih dersine ilişkin algıları da ona göre değişebilmektedir. Tarihin asıl işlevi geçmişten alınan tecrübelerle geleceğe yön vermek, günün toplum ve dünya gerçeklerini sunmaktır. Tarih konuları bireylere etkin bir şekilde öğretildiğinde, dönemin şartlarını ve dünya düzenini reel manada sorgulayıcı ve gelecek kestirimi yüksek bireyler yetiştirmek temel ilkesi o zaman hayat bulacaktır. Bu temel ilke çerçevesinde *Tarih* kazanımlarının temelinde; bireyin sadece

kendi çevresini değil küresel manada tüm dünya düzenini anlamlandırıcı ve sorgulayıcı siyasi, ekonomik ve toplumsal sorunlara duyarlı ve bu sorunların aşılmasında pratik çözümler geliştiren bireyler yetiştirmek yatmaktadır.

Sonuç olarak; metaforlar, ortaöğretim öğrencilerinin “Tarih” kavramı hakkındaki algılarının neler olduğunu anlamada, ortaya çıkarmada ve izah etmede güçlü birer araştırma aracı olarak kullanılabilir. Bu bağlamda Çelikten (2006: 276-277) metaforların, öğrencilerin zihinsel gelişimi sırasında algı ve öğrenme biçimlerini açığa çıkarmada etkin olarak kullanılacak bir teknik olduğunu vurgular. Metaforlar öğrencilerin zihinsel gelişimi esnasında algı ve öğrenme biçimlerini açığa çıkarmada güçlü bir zihinsel araç olarak kullanılabilir (Ocak ve Gündüz, 2006: 308).

Bu araştırmada, veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış soru formu kullanılmıştır. Bu araştırmaya özgü olarak öğrenciler tarafından üretilen metaforlar, metafor listeleri ya da Likert tip ölçek hazırlayacak araştırmacılar tarafından kaynak olarak kullanılabilir.

References / Kaynakça

- Aydın, F. (2010). Ortaöğretim Öğrencilerinin Coğrafya Kavramına İlişkin Sahip Oldukları Metaforlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimler Dergisi*. 10 (3). 1313-1322.
- Büyüköztürk, Ş.; Çakmak Kılıç, E.; Akgün, Ö. E. v.d. (2015). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Candan, A. S. & Koçer, Ö. (2013). Tarih Dersindeki Kavramların Algılanma Düzeylerine İlişkin Bir Değerlendirme. *Tarih, Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*. 2(1). 353-373.
- Candan, A. S. (2010). *Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi*. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Candan, A. S. & Aydın, F. (2016). Tarih Bölümü Öğrencilerinin “Coğrafya” Kavramına İlişkin Sahip Oldukları Metaforlar. *4. Uluslararası Tarih Eğitimi Sempozyumu (ISHE 2016)*. 1-3 Eylül 2016. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi. Bildiri Kitabı. 495-507.
- Çelikten, M. (2006). Eğitim Sisteminde Kullanılan Kültür ve Öğretmen Metaforları. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 21. 269-283.
- Çetin, T.; Kılcan, B.; Güneş, C. & Çepni, O. (2015). Examining Secondary School Students' Perceptions of the Concept of Migration: A Qualitative Study. *International Journal of Education*. 7 (3). 97-120.
- Cropley, A. (2002). *Qualitative Research Methods: An Introduction for Students of Psychology and Education*. University of Latvia: Zinatne.

- Dilek, D. (2007). *Tarih Derslerinde Öğrenme ve Düşünce Gelişimi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Egan, K. (2010). *Eğitilmiş Zihin/Bilişsel Araçlar Anlama Süreçlerini Nasıl Şekillendirir?*. F. Keser (Çev.). Ankara: Pegem Akademi.
- Eraslan, L. (2011). Sosyolojik Metaforlar. *Akademik Bakış Dergisi*. 27. 1-22.
- Ervas, F.; Gola, E. & Rossi, M. G. (2015). Metaphors and Emotions as Framing Strategies in Argumentation. *Proceedings of the EuroAsianPacific Joint Conference on Cognitive Science*. CEUR. Torino. 645-650.
- Kamberi, L. (2014). Using Metaphors in Language Teaching and Learning. *European Journal of Research on Education (EJRE)*. 92-97.
- Kılcan, B. & Akbaba, B. (2014). Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Estetik Değerine İlişkin Öğrenci Algılarının İncelenmesi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*. 10 (4). 1047-1076.
- Kılcan, B. & Çepni, O. (2015). A Qualitative Examination of the Perceptions of the Eight Grade Students Regarding the Concept of Environmental Pollution. *Journal of International Environmental Application & Science*. 10 (2). 239-250.
- Kılıç, S. (2013). Örneklemeye Yöntemleri. *Journal of Mood Disorders*. Volume: 3 (1). 44-46.
- Koç, E. S. (2014). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmen ve Öğretmenlik Mesleği Kavramlarına İlişkin Metaforik Algıları. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 15 (1). 47-72.
- Kövecses, Z. (2010). *Metaphor*. New York: Oxford University Press.
- Lakoff, G. & Johnson, M. (2005). *Metaforlar: Hayat, Anlam ve Dil*. G. Y. Demir (Çev.). İstanbul: Paradigma Yayıncılık.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Mutlu, E. (1998). *İletişim Sözlüğü*. Ankara: Ark Yayınları.
- Ocak, G. & Gündüz, M. (2006). Eğitim Fakültesini Yeni Kazanan Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Giriş Dersini Almadan Önce ve Aldıktan Sonra Öğretmenlik Mesleği Hakkındaki Metaforlarının Karşılaştırılması. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 8 (2). 293-309.
- Oğuz, A. (2005). Öğretmen Eğitim Programlarında Metaphor Kullanma. H. Kıran (ed.). *XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Kitabı*. Denizli: Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi. 582-588.
- Özbaran, S. (1997). *Tarih, Tarihçi ve Toplum*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Saban, A. (2004). Giriş Düzeyindeki Sınıf Öğretmeni Adaylarının “Öğretmen” Kavramına İlişkin İleri Sürdükleri Metaforlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. 2 (2). 131-155.
- Saban, A. (2009). Öğretmen Adaylarının Öğrenci Kavramına İlişkin Sahip Olduğu Metaforlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. 7 (2). 281-326.
- Saban, A.; Koçbeker, B. N. & Saban, A. (2006). Öğretmen Adaylarının Öğretmen Kavramına İlişkin Algılarının Metafor Analizi Yoluyla İncelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*. 6 (2). 461-522.

Sağdıç, M. (2013). Geography Teachers' Metaphors Concerning the Concept of "Geography". *Educational Research and Reviews*. 8 (10). 637-645.

Töremen, F. & Döş, İ. (2009). İlköğretim Öğretmenlerinin Müfettişlik Kavramına İlişkin Metaforik Algıları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*. 9 (4). 1973-2012.

Tuna, Y. E. & Budak, F. M. (2013). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tarih Kavramına İlişkin Algılarının Mecazlar\Metaforlar Yoluyla Analizi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 2013 (14). 609-642.

Wagenheim, G.; Clark, R. & Crispo, A. W. (2009). Metaphorical Mirror: Reflecting on Our Personal Pursuits to Discover and Challenge Our Teaching Practice Assumptions. *International Journal of Teaching and Learning in Higher Education*. 20 (3). 503-509.

Willox, A. C.; Harper, S. L.; Bridger, D.; Morton, S.; Orbach, A. & Sarapura, S. (2010). Co Creating Metaphor in the Classroom for Deeper Learning: Graduate Students Reflections. *International Journal of Teaching and Learning in Higher Education*. 22 (1). 71-79.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.